

Hvem skal forvalte sannheten i drikkevannsbransjen?

Innspill til kartleggingsrapport med forslag til endringer av gjeldende forskrift (drikkevannsforskriften)

Av Fredrik Ordning

Fredrik Ordning er sivilingeniør i Asplan Viak AS.

Innlegg på fagtreff i Norsk vannforening 23. april 2012.

I mange tiår har Folkehelseinstituttet vært en avgjørende autoritet når det gjelder drikkevann og helse i Norge. Er det ikke på tide at Mattilsynet overtar denne rollen?

Eller trenger vi noen i den rollen i det hele tatt? "All" kunnskap og de nyeste forskningsresultatene er i dag tilgjengelig for alle via nettet.

At hver og en av oss kan hente alt vi trenger på nettet, er en illusjon. Det er derfor stadig et åpenbart behov for et nasjonalt fagmiljø som kan drive et systematisk arbeid for dels å samle og videreutvikle kunnskap, dels å formidle den til alle som trenger den. Dette miljøet må ha et solid helsefaglig grunnlag, siden helse er og blir den viktigste enkeltsak

for vannforsyningen, men andre fag må også være representert. Og det må bygge på en langsiktig statlig finansiering.

I dag er imidlertid situasjonen at Folkehelseinstituttet har vært gjennom en intern omorganisering der vannhygiene har opphørt som egen avdeling og blitt slått sammen med mat og kosmetikk, og at den som i særlig grad har representert instituttet i vannmiljøet i mange år, Truls Krogh, er pensjonist. Og instituttets formelle posisjon i forhold til vannverkene ble avsluttet allerede i 1995, i det de mistet godkjenningsmyndigheten for vannverk større enn 1000 personer. (Mindre vannverk ble godkjent av helsesrådet.) I dag er godkjenning og tilsyn av vannverk av alle størrelser samlet hos Mattilsynet.

På seminaret om revisjon av drikkevannsforskriften 23. april 2012 presen-

terte jeg innspill fra Rådgivende ingeniørers forening. I tråd med tidsskriftets praksis ble jeg spurt om å skrive en artikkel til VANN basert på dette. Det håper jeg at flere av de andre foredragsholderne har gjort, og i så fall regner jeg med at de forskjellige emnene er godt belyst. Jeg for min del vil i dette innlegget bare benytte anledningen til å korrigere meg selv på et punkt. Jeg antydte at Mattilsynet burde bygge opp et sterkt fagmiljø som kanskje kunne «overta» Folkehelseinstituttets rolle. Men når jeg ser nærmere på de siste årenes utvikling, spør jeg meg selv om ikke dette var en dårlig fundert idé:

- Til tross for den viktige rollen de ble tildelt for 17 år siden, har Mattilsynet og dets sentrale forløper Statens Næringsmiddeltilsyn ikke vært i nærheten av å bygge opp et slikt miljø. Selv om noen har gjort hederlige forsøk, har ledelsen på høyere nivåer (departementet medregnet) vært skiftende, inkonsekvent, og til tider åpenbart mot å bygge opp bred vannfaglig kompetanse.
- Etatens primære oppgave er å håndheve gjeldende lovverk, med en langt mer intensiv og detaljert myndighetsutøvelse enn den Folkehelseinstituttet hadde fram til 1995. Da kan det være problematisk å samtidig være den som f.eks. har ansvaret for å stille spørsmålstegn ved etablerte faglige sannheter, eller den som gir faglige råd til vannverkene.
- Jeg ser ofte at Mattilsynet søker råd utenfra, på etatsbasis og som enkeltpersoner. Men til tider har det, i

hvert fall sett utenfra, også syntes som om SNT/Mattilsynet ikke har ønsket samarbeid med øvrige fagmiljøer. Årsaken synes dels å være et overordnet prinsipp i etaten om å ikke samarbeide med miljøer de skal føre myndighetstilsyn med, dels en ide om at siden de som godkjennings- og tilsynsmyndighet har siste ord, behøver de ikke å lytte til andre aktører.

Nå har Mattilsynet, siden det ble statlig i 2004, gjort store løft når det gjelder både å heve og å samordne kompetansen internt. Ikke alle er klar over hvilken innsett som er gjort her. Likevel er Mattilsynet fremdeles svært langt fra å kunne overta Folkehelseinstituttets faglige autoritet. De tre punktene over gir meg heller ikke mye håp om at de vil ha mulighet for å komme i en slik posisjon, med mindre det gjøres drastiske forandringer.

Samtidig er jeg usikker på om omorganiseringen på Folkehelseinstituttet er et signal om endrede prioriteringer. Betyr det at vannhygiene ikke lenger er så viktig som før? Det er det opp til instituttet selv å vise eller motbevis i årene som kommer.

Vi har også andre tunge aktører innenfor vannforsyning i Norge, som forsknings- og undervisningsmiljøene, rådgivervirksomhetene, og Norsk Vann. Særlig Norsk Vann er allerede en veldig viktig formidler av kunnskap i bransjen. Jeg kan likevel ikke se at noen av disse er klar for å ta rollen som overordnet og nøytralt fagmiljø. Det ville i så fall kreve en betydelig omlegging av finansierings-

form, og til dels av eier- eller styringsstruktur og faglig profil.

Det norske drikkevannsmiljøet trenger en aktør som Folkehelseinstituttet, som kan levere premisser for utviklingen, og forvalte kunnskapen uten partsinteresse. Jeg kan ikke se at noen andre aktører i dag er i posisjon til å overta den rollen, og den tilliten, Folkehelseinstituttet har. Bransjen bør derfor støtte opp om Folkehelseinstituttets vannfaglige

miljø og gjøre det klart for bl.a. de bevilgende myndigheter at vi trenger dem. Mattilsynet for sin del må fortsette kompetanseoppbyggingen internt, og bør benytte et nært samarbeid med Folkehelseinstituttet til å heve sin faglige kvalitet og anseelse ytterligere. Og en avgjørende forutsetning er at instituttet internt sørger for at arbeidet med vannhygiene blir godt organisert og får midler til sin fortsatte eksistens og utvikling.